

39 . Istria | Județ: Constanța | Punct: Cetate | Anul: 2013

Anul: 2013

Cod RAN: 62039.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca greacă, Epoca elenistică, Epoca romană timpurie

Tipuri sit: descoperire izolată, amenajare/construcție

Categorii sit: Domestic, Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar

Autori: Irina Adriana Achim, Corneliu Beldiman, Mihai Dima, Viorela Surdu, Mihai Băcăran, Florin Munteanu

Instituții: Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București, Muzeul Băncii Naționale a României, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Muzeul Național de Istorie a României

Raport

de cercetare Basilica cu criptă de la Histria, început în anul 2002 la inițiativa comună a profesorului Alexandru Suceveanu și a arhitectei Monica Mărgineanu Cîrstoiu, a continuat în anul 2013, după o întrerupere de doi ani (2011 și 2012). În campania 2013, cercetările din aria basilicii paleocreștine de pe latura de est a Pieței Mari a orașului roman târziu s-au desfășurat în intervalul 07 august–03 septembrie cu un efectiv de 11 lucrători, un student și un absolvent de la Facultatea de Istorie a Universității din București.

Explorările de teren au avut ca principal obiectiv eliberarea de straturile de abandon și de distrugere a ariei aflate imediat de est de absida basilicii paleocreștine, precum și obținerea unei diagrame cronologice cât mai complete a acestei zone din vecinătatea edificiului creștin. Cercetarea prin secțiune magistrală est-vest începută în anul 2002, a continuat din 2009 cu dezvelirea în suprafață a principalelor structuri constructive reperabile în aria indicată, la nord și la sud de șanțul magistral evocat mai sus (Fig. 1–2).

Cercetările anterioare efectuate în două etape majore (începutul deceniului patru și începutul deceniului șase ale secolului XX) în sectorul Basilicii cu criptă au permis degajarea completă a edificiului de cult creștin și a zonei învecinate situate la nord de aceasta, în contextul unor explorări mai ample, care au vizat sectorul central al cetății romane târzii, precum și verificarea stratigrafiei generale a sitului. Rezultatele obținute în urma cercetărilor anterioare în aria basilicii cu criptă au reușit să ofere doar o imagine parțială a vestigiilor arheologice, imagine care face extrem de dificilă lectura organică a structurilor constructive din acest perimetru urban.

Configurația terenului, alterată de intervențiile arheologice realizate în trecut, precum și prezența a numeroase structuri constructive în zona aflată imediat la est de absida basilicii au impus încă din anul 2009 o cercetare în suprafață, la sud și la nord de vechea secțiune magistrală est–vest. Datele arheologice au fost completate prin relevu de arhitectură realizat înainte de sfârșitul campaniei 2013 de inginerul topograf C. Mehendițeanu. Structurile constructive de la est de basilică și doar parțial basilica au făcut obiectul unei scanări trimensionale cu scanner de înaltă rezoluție.

Analiza materialului numismatic (24 de piese din bronz) este în curs de efectuare de către dr. Mihai Dima (Muzeul Băncii Naționale a României). O analiză complementară a materiilor dure animale urmează să fie realizată pe lotul recoltat în acest an de către conf. dr. Corneliu Beldiman (Universitatea creștină Dimitrie Cantemir). Dată fiind starea precară de conservare a unora dintre structurile constructive dezvelite în interiorul navei centrale în perioada 2008–2010, în campania 2013 am procedat la acoperirea zonei estice a navei centrale, zonă care a făcut deja obiectul scanării trimensionale.

Suprafața Sud-Est absidă Situată imediat la est de nava laterală sud și de absida basilicii, această secțiune măsoară inițial 4,20 x 3,00 m. Începând din campania 2009 încoace a fost cercetată jumătatea vestică a

suprafeței, până la nivelul stâncii native. În anul 2010 a fost abordată și jumătatea estică, fără însă ca cercetarea să fi fost terminată în această zonă. În aria indicată (limita estică a secțiunii), în campania 2013 am procedat la demontarea unei structuri constructive (Z22), după înregistrarea sa (scanare tridimensională fața vestică și cea estică, fișă de structură constructivă, documentație fotografică, relevu zid fața vestică). Z22 constituia limita estică a secțiunii, iar îndepărtarea sa din teren a avut drept obiectiv eliberarea terenului respectiv pentru a putea pune în evidență o altă amenajare, evident anterioară edificiului din care face parte Z22 (edificiu a cărui întindere și configurație exacte sunt departe de a fi fost clarificate). Amenajarea amintită se prezintă sub forma unui parament al stâncii native pe o zonă unde aceasta din urmă înregistrează o cădere posibil naturală foarte accentuată în raport cu nivelul său în toată aria basilicii (cca. 1,65 – 1,70 m adâncime față de nivelul actual de călcare). Paramentul stâncii este realizat din zidărie pseudo-isodomă, cu blocuri exclusiv din calcar lis de culoare galbenă și câteva blocuri din calcar cochilifer. Au fost identificate parțial până în prezent două trasee ale acestui parament, Z17 și Z18, ale căror relevee au fost realizate anul acesta.

Z 22 avea un traseu orientat nord-sud, între zidul roman târziu care delimitează săpătura spre strada ce flanchează basilica pe latura sa meridională și se întindea spre nord pe sub absida basilicii pe o lungime estimată de aproximativ 6,70 m. În perimetrul nordic al ariei cercetate anul acesta Z22 pare să se lege organic de o altă structură constructivă aflată încă în curs de degajare, Z25 (situat la limita nordică a suprafeței S1 Est extensie nord). Era realizat din piatră nefasonată (calcare lise și doar punctual calcare cochilifere și șisturi verzi în proporții aproape egale) legată cu pământ și se conserva pe o înălțime variabilă care nu depășește însă 1,12 m. Spre sud, în direcția străzii situate pe flancul sudic al basilicii, fundația lui Z22 prezintă o declivitate ce pare să fie dictată de panta pe care stânca nativă o înregistrează în această direcție. Zidul a fost construit pe un strat de pământ de culoare brun-gălbui, ce conține o impresionantă cantitate de materiale ceramice în stare fragmentară, scoici, spărtură de șist, urme de cărbune, diverse materiale de construcție (țigle fragmentare – strat figurat în imaginea 9 cu culoare cărămizie). Extremitatea sudică a zidului pare să fi fost demantelată cu ocazia implantării zidului roman târziu ce limitează secțiunea la sud, înspre strada de pe latura meridională a basilicii. Pentru a putea continua săpătura în adâncime, Z22 a fost practic demontat pînă la nivelul corespunzător sămânței fundației. Din pământul folosit ca liant în structura acestui zid au fost recuperate o serie de materiale ceramice eterogene ca datare, preponderent ceramică romană și romană târzie, precum și o piesă monetară de bronz (moneda cu nr. de inventar 78). În termeni de cronologie relativă, Z22 și deci edificiul din care făcea parte sunt anterioare basilicii și zidului care în zona de la est de absidă se aliniază la strada ce flanchează latura de sud a edificiului creștin. Pe baza observațiilor stratigrafice și a materialului arheologic prelevat din aria pe care o ocupă Z22, ar putea fi acreditată o datare preliminară în cursul celei de-a doua jumătăți a secolului IV și în cursul primei jumătăți a secolului V p.Chr.

Cercetarea acestei zone va continua în campaniile viitoare cu scopul de a dezveli cele două structuri constructive evocate mai sus și de a urmări relația acestei amenajări de epocă grecească a stâncii cu axul de circulație aflat la sud de basilică.

Suprafața S1 Est – extensie Sud

A fost practică la sud de vechea secțiune magistrală S1 (orientată est-vest, pe axul basilicii), la est de suprafața SE absidă unde cercetarea este încă în curs de desfășurare. Dimensiuni: 4,63 x 2,10 m, cu o extindere spre nord, în zona fostei secțiuni magistrale S1 est, al cărei profil sud a fost parțial demontat cu ocazia săpăturilor din acest an. La est a fost păstrat în situ un martor de cca. 1,40 m lățime pe direcție est-vest, pentru a putea urmări succesiunea stratigrafică neperturbată de intervenții arheologice în această zonă, dar și pentru nu a periclita situația structurilor constructive aflate în vecinătate.

Obiectivul principal al acestei secțiuni a fost acela de a degaja în suprafață o arie cât mai largă pentru a urmări evoluția planimetrică a zidului Z18 din suprafața vecină (SE absidă), configurația exactă a stâncii native în acest perimetru, precum și situația stratigrafică a zidului roman târziu care se întinde de-a lungul străzii ce flanchează basilica pe latura sa meridională.

Nici o structură constructivă nouă nu a fost identificată în acest perimetru în cursul campaniei 2013. Stratigrafia generală a secțiunii permite o serie de observații privind ocuparea acestei zone în cursul epocii

romane târzii, cu precădere în intervalul primei jumătăți a secolului IV și secolul V p.Chr. Astfel, s-a putut constata că eventualele structuri arhitectonice anterioare perioadei menționate au fost îndepărtate din teren, cu excepția paramentului stâncii realizat din zidărie pseudo-isodomă. Stânca a fost orizontalizată și nivelată pe o suprafață destul de amplă, întreaga zonă mai apoi pregătită pentru amenajarea edificiului din care făcea parte în mod cert zidul Z22. Nivelul de amenajare și funcționare a zidului care delimitează secțiunea la sud este reprezentat de o lutuială din pământ galben, cu o grosime de cca. 40–45 cm. Momentul de distrugere prin incendiere a edificiului din care acest zid face parte este marcat de un strat consistent de arsură, care acoperă o arie destul de largă în perimetrul de la est de absida basilicii și care se regăsește și în secțiunea pendent de la nord, S1 Est Extensie Nord. Ulterior întreaga zonă este curățată și nivelată cu două straturi succesive de depunere antropică. O posibilă structură constructivă cu pereți din lut și structură portantă din lemn (gropi de par carbonizați post incendiere identificate în teren) penetrează straturile superioare și pare că se implantează în teren imediat după defuncționalizarea/distrugerea edificiului din care face parte zidul Z22. Cercetarea este epuizată în anumite porțiuni din această secțiune prin atingerea nivelului la care se află stânca nativă, care în zona profilului estic al secțiunii se află la o adâncime de 1,46 m față de nivelul actual de călcare sau la 1,56 m față de nivelul actual al absidei la care au fost raportate toate măsurătorile din acest an. Zona central-sudică a suprafeței va face obiectul cercetărilor din anii următori. Cercetarea a fost sistată anul acesta pe un nivel care corespunde stratului 6 (a se vedea mai jos succesiunea stratigrafică), un nivel foarte bogat în materiale ceramice aflate în stare fragmentară și care acoperă din punct de vedere cronologic sfârșitul perioadei elenistice târzii și primele două secole ale erei creștine. Straturile 4 și

5 au livrat un număr semnificativ de piese monetare din bronz (zece în total).

Profilul Est prezintă următoarea succesiune stratigrafică (1), care a fost deja prezentată și discutată anterior:

1. strat vegetal (pământ afânat, negru), la adâncimi cuprinse între 0 și 0,10 m;
2. strat de pământ cenușiu-gălbui, afânat, ce conține agregate mărunte și urme de mortar, la adâncimi cuprinse între 0,10 și 0,25 m;
3. strat de pământ galben-cenușiu, cu agregate mărunte și medii, urme de mortar, de cărbune, spărtură de șist, fragmente ceramice, la adâncimi cuprinse între 0,25 și 0,42 m;
4. strat de culoare grizatră (cenușă), cu puternice urme de cenușă, arsură, urme de mortar, scoică și agregate mărunte, la adâncimi cuprinse între 0,42 și 0,56 până la 1,26 m;
5. strat compact de pământ galben cu mortar și urme de cărbune, fragmente ceramice mărunte, la adâncimi cuprinse între 0,72 și 1,14 m;
- 5a. zonă cu mortar compact și nisip la limita superioară a stratului 5, la adâncimi cuprinse între 0,56 și 0,72 m;
- 5b. intruziune de mortar în stratul nr. 5, la adâncimea de cca. 0,90 m;
6. strat brun gălbui, de consistență semidură, cu numeroase fragmente ceramice, scoică mărunță și întreagă, spărtură de șist și malacofaună (preponderent gastropode), la adâncimi cuprinse între 1,14 m și 1,36 m;
7. strat brun, de consistență dură, de nivelare a stâncii native, cu rare materiale arheologice, spărtură de șist, la adâncimi cuprinse între 1,36 și 1,46 m.

Din această secțiune a fost recoltată o cantitate moderată de material ceramic (17 pachete și cutii), mai multe opaițe întregi și fragmentare, rare piese din metal (fier și bronz), material vitric, materiale de construcție (țigle și olane), fragmente osteologice.

Suprafața S1 Est extensie Nord

A fost practică la nord de vechea secțiune magistrală S1 (orientată est– vest, pe axul basilicii). Dimensiuni: 2,60 x 2,03 m. La est a fost păstrat în situ un martor de cca. 1,07 m lățime pe direcție est-vest, pentru a putea urmări succesiunea stratigrafică în relație nemijlocită cu profilele nord și vest ale aceleiași,

dar și pentru nu a periclita situația structurilor constructive aflate în vecinătate, în particular la limita estică a secțiunii.

Obiectivul principal al acestei secțiuni a fost acela de a corobora stratigrafia obținută în secțiunea pandant de la sud, de a verifica configurația exactă a stâncii native în acest perimetru, precum și situația stratigrafică a mai multor structuri constructive deja identificate în această zonă cu ocazia cercetărilor anterioare.

În cursul campaniei 2013 a fost identificată o nouă structură constructivă, Z25, situată la limita nord a ariei cercetate, la adâncimea de cca. 0.92 m față de limita superioară a profilului nordic. Z25 era suprapus de un zid roman târziu a cărui legătură organică cu structurile din vecinătate este încă neclarificată. Cercetarea este încă în curs, iar situația stratigrafică a lui Z25 va putea fi verificată și clarificată în campaniile viitoare. Este însă plauzibil ca Z25 să reprezinte limita nordică a unui edificiu cu suprafață și configurație încă necunoscute, mărginit la nord de o stradă sau curte interioară pavate cu dale de calcar. Nivelul său de amenajare și funcționare pare să corespundă stratului 2 din profilul vestic. Un nivel de distrugere prin incendiere (stratul 3 în profilul vestic) pare să fi scos din funcțiune un edificiu anterior situat la nord de Z16 și aflat în legătură organică cu acesta din urmă (stratul 4 din profilul vestic). În fine, cercetarea a fost sistată la adâncimea de cca. 1,26–1,27 m, pe un strat de distrugere prin incendiere peste o podea de lut galben. În acest strat de distrugere prin foc, în apropierea profilului estic al secțiunii a fost identificat un mic tezaur monetar compus din patru monede care acoperă întreaga perioadă a secolului IV p.Chr. Același strat de arsură a fost deosebit de bogat în materiale ceramice elenistice și romane timpurii, în profundă contradicție cu cronologia oferită de piesele din depozitul monetar (cu numărul de inventar 87a–d).

Profilul vestic prezintă următoarea succesiune stratigrafică (2):

comparabilă cu situația constatată la sud:

1. strat de culoare cenușie, cu agregate merunte și fragmente ceramice, la adâncimi cuprinse între 0 și 0,52 m;
2. strat de culoare galben-cenușie, de consistență semidură, cu agregate mărunte, scoici mărunte, material tegular foarte fragmentar, urme de mortar și de cărbune, la adâncimi cuprinse între 0,52 m și 0,92 m;
3. strat de arsură de culoare cenușie, ce conține scoică mărunță, malacofaună, fragmente ceramice mărunte, la adâncimi cuprinse între 0,84 și 1,00 m;
4. strat galben-cafeniu, compact, ce conține malacofaună, urme de arsură, fragmente ceramice, șisturi mărunte, urme de mortar, la adâncimi cuprinse între 1,00 și 1,26 m ;
5. strat galben-ărămiu, ce conține piatră mărunță, șisturi, cu puternice urme de arsură (provenind d ela distrugerea prin incendiere a zidului din grund?), la adâncimi cuprinse între 1,26 și 1,34 m.

A fost recoltată o cantitate modestă de material ceramic (opt pachete), mai multe opaițe fragmentare, rare piese din metal (fier și bronz), material vitric, materiale de construcție (țigle și olane), fragmente osteologice și 11 monede din bronz.

Rezultatele obținute în cursul campaniei 2013 justifică și constituie premiza continuării cercetării întregii zone situate la est de basilica cu criptă. Vor putea astfel fi scoase la lumină în întregime o serie de structuri arhitectonice parțial degajate și vor putea fi lămurite o serie de aspecte privind cronologia monumentelor anterioare basilicii în aria de la est de edificiul creștin.

Note

- (1) Adâncimile sunt raportate la nivelul actual de călcare și au fost corelate cu nivelul absidei – punct topografic înregistrat cu stația totală ; acest punct se află cu 0,12 m mai sus față de limita actuală a profilului.
- (2) Adâncimile sunt raportate la nivelul actual de călcare și au fost corelate cu nivelul absidei – punct topografic înregistrat cu stația totală; acest punct se află cu 0,36 m mai sus față de limita actuală a profilului.

Informații suplimentare online

[Raportul 5186 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
